

1909. Febr. 14.

VIII.

~~Kivétel~~

A jót ismerni és tenni kell.

(Egyházi beszéd).

Mikor hallotta volna az ifju e beszédet, elméne megszorodva, mert sok jószága vala. Máté 19, 22.

Minden ember szeretne jó lenni, de nem minden tud jó ember lenni. A természet oltotta ez ösztönt a jóra mibelénk. Isten jónak teremtett minket. Azért van, hogy a gonosztevő is eltitkolja gonoszságát, és szép színnel takarja roszaságát; azért van, hogy a bűn és a vétek kerüli a napfényt, és setétben s titokban követi el a roszzat.

~~B~~ámbár a természet belénk oltotta a jónak szeretetét, s mi is óhajtunk jók lenni, mi az oka mégis, hogy ~~jó~~ ^{mi} ~~szüntelen~~ ^{elkora} ~~zúgolódik~~ ^{amb} így szólván: Eláradott a gonoszság a földön, nincsen a ki ~~jót~~ cselekedjék, nincsen csak egy is!?)

A Jézus evangélioma egy történetecskével fejtí meg ennek okát. A példa leginkább meggyőz, leginkább világosit. Lássuk tehát e példát.

Egy ifju Jézust akará követni, így szól a szent könyv, az az: jó, szent és igaz életet akara élni; monda azért a Jézusnak: Jó mesterem, mit cselekedjem, hogy az örök életet elvehessem? A parancsolatokat tudod, mond a Jézus, ne lopj, ne ölj, ne paráználkodj. Mindezeket, ugy mond az ifju, az én ifjuságomtól fogva megtartottam, mi fogyatkozás van még bennem, hogy tökéletes legyek. És felele neki Jézus: add el mindenedet, és osztogasd a szegényeknek, és kincsed leszen menyországban, jer és kövess engemet. Mikor pedig hallotta az ifju e beszédet, elmene megszorodva, mert sok jószága vala.

E rövid történetből ^{lálhat} ~~követik~~, hogy az emberben természet szerint meg van a jónak szeretete. (A Jézus az ifjuban az embernek eszményi természetét akarta megtestesíteni, s tudakozódásában azon belénk oltott ösztönt érti, mely szerint mindnyájan akarunk jók lenni. Mit cselekedjem, hogy az örök életet elvegyem?) De világosan ^{lálhat} ~~látunk~~ az is, hogy azon nemleges jóságok: ne öl, ne lopj, ne paráználkodj s a többi, noha az erkölcsnek tiltó törvényei, nem elégségesek az örök életre, többet kíván a Jézus erkölcstana mitölünk, többet keresztényi nevezetünk, t. i. cselekedetet, s ezért mondja a többre vágyó ifjunak: add el mindenedet, s oszto gasd a szegényeknek. De nehéz ez a törvény, mert az erény áldozatot kíván, — elméne azért az ifju megszmorodva, mivel hogy igen gazdag vala.

E rövid történetből két ok tűnik önkénytelenül előnkbe, a melyek világosan megmutatják, mi az oka, hogy ámbár minden ember szeretne jó lenni, mégis kevesen tudnak jó emberek lenni?

Az egyik ok az, mert nem tudják elég világosan és elég bizonyossággal, hogy mi a jó; a másik az, mert nincs elég erő és elhatározottság bennök a jónak cselekvésére.

Szóljunk tehát e kettőről.

Sok ember van, a ki egész bizonyossággal hiszi, hogy ő tudja mi a jó, s pedig nem oly könnyű dolog, mint a milyennek első tekintetre látszik. Még a mi csak hasznunkra volna is, azt sem tudjuk mindig megismerni, és sokszor önkárunkra cselekszünk, midőn javunkra akarunk lenni, és sokszor romlásunkat munkáljuk, midőn szerencsénket akarjuk építeni.

Ha csak saját ítéletünkől függne egyik vagy másik dolognak jósága, ah! akkor könnyű volna megmondani, mi a jó, akkor a tökéletesedésnek eszközei, az iskolák és tudományok műhelyei feleslegesek, szükségtelenek volnának, csak a szót, a hangot kellene kibocsátani ajkainkon, a mi érzéseinket, pillanatnyi indulatunkat tolmácsolja, a mi kifejezze óhajtásunkat, kívánságunkat. De nem ez a jónak ismertető eszköze, és a léleknek nem ily művelete által lehet eljutni a jónak ismeretére. (Sok más embereknek a mi vélekedésünkkel összehangzó itélete — tehát gondolkodásunk és ítéletünknek sok más előttiünk és velünk együtt élő emberek itéletével és gondolkodásával összehangzása az, a mi a jónak ismeretére vezet.) Miként a gyémánt csak más gyémánttal közörlve válik brilliánttá, úgy a lélek csak más emberek tudásával érintkezés és ~~nyana-~~

zonosulás által emelkedhetik a jónak, az igaznak, a valónak tudására.

(Mi a világ nagy testének tagja vagyunk, belé tartozunk tehát ama társaságba, melyet emberi nemzetnek neveznek, és az emberi nemzet művelődésének hagyománya és a jelenkor ismeretének színvonalára való emelkedettség az, a mi az általunk gondolt jónak valódiságát kimutatja. Meszszebb kell terjedni ismeretünknek,) minél több emberrel, azok szokásaival, erkölceivel kell megismerkednünk, a lélekben bár mi okon támadt gondolatot körül kell úgy szólván előbb hordoznunk a világ minden részein, és viszont magunkba visszatérítvén, összhangzásba hozni valónkkal, természetünkkel, és csak ekként ismerhetjük meg némileg a jót. (A nélkül nincs illetékessége embernek azt mondani: ez vagy amaz jó, avagy rossz. Mert különben honnan és miből tudná megbizonyítani jóságát, avagy rosszágát? S hol van pedig az ily ismeretnek véghatára? s kibenvan meg a teljes ismeretnek ily tökéletessége?)

Látni való tehát, hogy nem oly könnyű dolog megismerni a jót, s nem ok nélkül tudakozódott az evangéliombeli ifju: Jó mester, mit cselekedjem, hogy az örök életet elvegyem.

(S pedig a miket említék, azok inkább csak világi jókra vonatkozhatnak; mennyivel nehezebb lehet immár a lelki jónak megismerése. Amazokkal csak testi hasznunkat, világi gyönyörüségünket eszközölhetjük; mennyivel szükségesebb pedig azon jóknak tudása, melyekkel, mint az evangéliomban van említve, örök életet nyerhetünk.)

De bár nehéz kegyen is ennek tudása, Isten nem rejthette azt oly mély titokba, hogy ember fel ne találhatná. Idvességre híván minket a kegyelem Istene, nem zárhatta el az idvességnek útját gyermekei előtt. Zörgessetek és megnyitattik, kérjetelek és megadatik, így szól az evangéliom; és az evangéliom e vigasztaló szöveget bizonyosan az örök életet keresőknek mondotta, azoknak, kik a jónak ismeretére törekednek.

S ha az emberi értelem fel nem fedezhetné a jót, s önmagától nem találhatná meg az erény és jó cselekedetekre vezérlő alapot, (vagy ha az emberiség a korszakoknak kicsapongó áradásai miatt néha irányt tévesztene örök életére, üdvére nézve;) ily alkalmakra tartotta fenn a kijelentésnek ígeit, s ily alkalmakért mondja a szent könyv: Tudakozzátok az írásokat, mert úgy tetszik, hogy abban örök életetek van.

S valóban, midőn a jónak alapját keressük, és az örök életre vezérlő jó cselekedetek ismertető jele után tudakozódunk, ^{ami} nem lehet, hogy eszünkbe ne jusson a kijelentés, és a kijelentésnek ^{utolsó} ~~utolsó~~ ^{nagy} eszköze a Jézus Krisztus, kitől midőn a farizeusok kérdezték, mit tart jónak, s mi az az elv, melyre fekteti erkölcsstanát? ^{(Mester,} melyik a ~~nagy~~ ^{parancsolat} a törvényben?) Jézus így felele: Szeressed a te Uradat Istenedet teljes szivedből, ez az első, a második hasonlatos ehhez: szeressed felebarátodat mint önmagadat. E két parancsolattól függ az egész törvény és próféták.

proféták
 (Ismerni akarod tehát, ~~te~~ ^{te} felebarátom, ja jót? Ime, a jónak alapja a szeretet, Isten és felebarátaink iránti szeretet. De csakis az alapja, a többi eszközöket megtalálod nemesített szivednek ösztönében, hittel megszentelt lelkednek mozzanataiban, az Isten és az ember közötti öszszeköttetés nyilvánulásaiban. Miként a tenger ~~nagy~~ hullámzásai közt drága gyöngyszemet vet ki, életednek folyamában is szenvedésektől megszorongatott lelked hullámai közül kiemelkednek a jó és az igaznak nemes szikrái. S tán nem mondok igaztalant, ha mondom, hogy csak a szenvedések megpróbáltatásai között támad a lélekben a jónak, a szépnek és nemesnek tudata, s ki teszi és lelki szükségétől menten élt, nem is lehet jó és erényes ember. Legalább a szent hajdankor bölcselmében szent Dávid és bölcs Salamon így nyilatkoznak: a kékek és a sebek és az ember testén való vereségek nemesítik a lelket, és köszönöm uram, hogy megaláztál engem, hogy megtanulnám a te útaidat.

Tob
 Azonban a jónak alapja Isten és felebarátaink iránti szeretet, s mind az, a mi öszszefér e szeretettel, jó az, és a mi ellenkezik Isten és felebarátaink iránti szeretettel, rossz az.

Zúgolódsz tehát és hánykolódsz a sors ellen, melyben vagy, állapotod ellen, melybe helyheztetted? Ne zúgolódj, mert Isten a sorsnak ura, ő tartja kezében a gondviselésnek pálczáját; és a te szivedben nem lakik Isten iránti szeretet; ha az laknék, akkor megköszönhetnéd, hogy a kik az Istent félik, azoknak mindenek egyformán javokra vannak.

Irigység, káröröm, kegyetlenség van a te szivedben? vesd ki azokat onnan, mert mi módon szeretheted az Istent, holott az Isten felhozza napját a jókra és a gonoszokra, és a szegényt és gazdagot az Úr szerzette.

érdekei gyengülnének, ~~baráti kötelekei szakadoznának, népszerűsége~~ ~~vesztene~~, vagy talán mert fél a roszaknak ítéletétől, a bűnösöknek gúnyjától, elszomorodva vonul félre, mert igen gazdagok földi érdekei, igen sokak világi öszszeköttetései.

(~~Hányszor nem történik meg, hogy vétkes önzés, bűnös önszeretet fojtják el azt a kis jó cselekedetre való hajlandóságot is, a mely például a hasznot leső élet sűrű forgalmaj között, mint sülyedő hajóból a feltöbb kincs, talán még megmenthető volna.~~)

~~Amaz ember rágalmaztatik: védelmeznem kellene, de minek? (hiszen az által egy harmadiknak, s talán éppen nekem emelkedik dicsőségem csillaga.) Hadd köszörülje tehát rajta fegyverét a rágalom, én jól tenyészek árnyékában;~~

~~Amaz embernek kárt tesznek vagyonában, verejtékkel szerzett életszere pusztítatik, ronggáltatik. Szólanom kellene, de mi közöm hozzá? míg az övé pusztul, addig nem bántják az enyémet.~~

Rosz úton jár a harmadik, útba kellene igazitanom, tán fel venne tőlem egy néhány szót; de minek azt? hogy megnehezteljen? aztán nem is tartozom vele, a vagy ő riz ője vagy ok-e az én a tyámfia n a k ?

Ilyenek az emberek mentségei, s alig sejtik, hogy ^{csak csak annyira} bátorság és ^{Köszörülje} elhatározottság hiányának kopott, átlukgatott palasztja ez-csupán, melyen át gonoszsága, vétkei nagyon is látszanak. Ily okok által hiszi magát feloldozva az erény, a jó cselekedetek kötelezettsége alól, s pedig ez ok semmi sem egyéb, mint az, a mi az evangéliombeli ifjut is elszomorítá.

(Szólanál ugy-e atyámfia az elnyomott mellett, de igen gazdag vagy barátokban, s talán a sok közül egyet bántanál, talán az elnyomó éppen barátod.)

Elismernéd az érdemet, melyet kétségbe vontak; de igen gazdag vagy öszszeköttetésben, s klubod, melyben vagytok, azt kívánja, hogy érdekek szerint cselekedj.

Társadalmi üres convenientiád s roszul alkalmazott kompatibilitásod fogalma miatt nem szállhatsz az erény útjára. . . . mert csak nem mondhatsz le öszszeköttetéseidről, csak nem lehetsz öszszeférhetetlen társaiddal az erényért, ezért a nem látott, nem tapasztalt dologért csak nem áldozhatod mindenedet, hogy a Jézust kövesd. Ugy van, gazdag vagy öszszeköttetésekben, világi érdekekben; szived megcsontosodva, lelked meghúsosodva van a gazdagságnak miatta, és a mit legjobbat tehetsz saját állapotodban az, hogy

a közömbösség paizsa alatt vonulj vissza a jó cselekedetek gyakorlásától. Ah bizony, minden szécsere nélkül is igen érthető Jézus Krisztusnak ama mondása: könnyebb a tevének a tőfokán általbúvni, hogysen a gazdagnak Isten országába jutni.)

Az erényt nem lehet olcsó bérért megszerezni. Hogy erényt követhessünk el, lemondás kell hozzá, hit általi lelkesültség, hitből származó elhatározottság. Szükség, hogy ilyenkor az ember lelki szeme hunyva maradjon a földi tetszésnyilvánításra, és a jutalmat égiekben, örök életben keressse meggyozódása által. Tiszteményi gondolatainak menynyei serge jár táborat akkor körülte, és lelkesítvén s harczolván mellette, diadalra segítik, ki azok szolgálatába állott; szükség, hogy a cselekvés ily pillanataiban elszakassza minden földi érdekeit, világi összeköttetéseit, s egyedül csak a jónak, a szépnek, az igaznak világitó fényénél járjon. S valóban nagyon érthető és teljesen igazságos Jézus Krisztusnak kegyetlenüségnek tetsző eljárása, kit midőn tanításai és gyógyításai közben figyelmeztettek, hogy anyja és nénye künn várnak reá, így szólott: a sokaságra mutatván: Ime, ezek az én anyám és nénem.

De mondjunk meg egy szóval mindent. ^{mett} Soha erény nem követetett el, hitből származott elhatározottság nélkül. Nézzétek az elmúlt és nagy századok embereinek erényeire, a melyek mint másvilági frigy világitnak jelenkorunk éjjelében; mondhattok-e csak egy esetet, melyben erényt valaki égi erő befolyása nélkül követetett volna el? A görög mythos, a római hőskor, a keresztényi mártírság sűrű példákat nyujtnak, hogy a jó csak hitből származó erő és elhatározottság által válhatik erényné. . . . Jó ember akarsz-e hát lenni? ismerd meg a jót, meríts erőt a cselekedetre a hitből, az az higgyed az Istent, a gondviselést, az örök életet, az üdvességet. Amen.

Csegezi László,
bágyoni pap.

1909. febr. 21.

IX.

A határtalan megbocsátás indokai.

(Egyházi beszéd).

Jézushoz menvén Péter, monda: Uram, megbocsássak-e az én atyámfiaának valamenynyiszer ellenem vétkezik? megbocsássak-e hétszer? Monda neki Jézus: nem mondom neked, hogy hétszer csak, hanem hetvenhétszer is. Máté 18, 21 és 22.

Ha nem mondanám is tudjátok, hogy az emberek nagy része idvezitőnk hallott parancsával a nagylelkű bocsánatra nézve ellenkező véleményben van. Hányszor nem tapasztaltatok af! mily kevés mértékben képesek, különben mivel, jó hírű, nevű emberek is, néha csak képzelt bántalmat is feledni a közéletben? Hányszor nem láttatok, hogy előbbi jó barátok és atyafiak, kik egykor legízesebb falatjokat se költék el egymás nélkül, csaknem semmiségért örökre hátat fordítottak egymásnak? hogy sok ember némű csekély sérelmét még halála óráján is eszében tartotta? hogy némely kis lelkű nagy keresztények néha csak egy szóért is, mely valamelyik gyengéjüket érintette, megbántójukkal egy templomban imádkozni sem akartak többé. Vannak, kik anynyira mentek már, hogy haragot tartani, boszuért boszut üzni nem csak vétkeknek nem tartják, hanem éppen élhetetlen gyáva embernek nevezik azt, ki a vett sérelmet boszumatlan hagyta, s becsületét veszik kérdés alá annak, a ki, ha szinte életét kockáztató párviadalban történt is, le nem verte megbántóját. Áll hát még ma is a kérdés, melyet Péter apostol még ezelőtt 19 száz évvel terjesztett az Úr Jézus eleibe. Ha megbocsátásról beszélünk, még ma is többen kérdik: megbocsássak-e az én atyámfiaának, valamenynyiszer ellenem vétkezik? megbocsássak-e hétszer is? Azon pedig nem győznek eléggé bámulni és lehetetlenségnek tartják, ha idvezitőnk hallott parancsával felelünk nekik: nem csak hétszer, hanem hetvenhétszer is! mint a szent könyvből olvasám.